

על (31) אר (עס)

202

י ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. פירש רש"י לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה אלא מגיד שיציאת הצדיק מן המקום עושה רושם. ויש להתבונן וכי אברהם ויצחק לא הלכו ממקום למקום ולמה לא נכתב אצלם לשון יציאה. ויש פנים לכאן ולכאן כי לפום ריהטא דלרבותא נקט כאן ויצא כי אברהם ויצחק לא הניחו במקום שהלכו משם צדיק כמותם פשיטא שיציאתם עשה רושם אבל כאן הרי יצחק ורבקה נשאר שם סד"א שאין יציאתו עשה רושם קמ"ל. ודוגמא לזה מסיק ברבתי (סח.ו) שמביא שם ראיה מן ותצא מן המקום הנאמר ברות. ומקשה, שם נחא דתמן לא היתה כי אם אותה צדקת כלבד אלא הכא דהוות יצחק ורבקה. ר' עזריא אומר אינו דומה זכותו של צדיק אחד לשני צדיקים עכ"ל.

ויש לפרש לאידך גיסא, לומר שדוקא יציאתו של יעקב עשה רושם, אבל לא יציאת אברהם ויצחק לפי שהמה הלכו עם כל בני ביתם ולא נשאר במקום שום צדיק ע"כ לא עשו רושם ביציאתם, כי הרשעים שנשארו שמה אינו מקפידין על יציאת הצדיקים, ואדרבה הם שמחים בצאתם מהם לפי שאינן הולכים בדרכיהם, והם לשיכים בעיניהם ולצנינים בצדיהם והם מריבים עמהם עבוד מעשיהם, אבל ההולך במקום שצדיקים מצויים שם אז יציאתו עושה רושם כי הצדיקים שנשארו קשה עליהם פרידתם כי דעתם נוטה ממנו. ואינו דומה זכות של מועטין לזכות של מרובים. וכאן היו יצחק ורבקה לכך היה רושם יציאתו ניכר. ולפי זה צריכין אנו לומר שגם כשדה מואב היו חסידי אומות העולם.

(1) יקר

לכל חכם וצדיק יש דרך מיוחדת בעבודת ד'

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. וכתב ר' לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שזמן שהצדיק בעיר הוא הודע הוא זיה הוא הדרכה, אלא משם פנה הודע פנה זיה פנה הדרכה. [נשיך]

(2) 3/11/20

ה"כלי יקר" כתב על דברים אלו:

"ויש להתבונן, וכי אברהם ויצחק לא הלכו ממקום למקום, ולמה לא נכתב אצלם לשון יציאה".

ותירץ ה"כלי יקר" שכאן בא לחדש, ולכך נקט כאן "ויצא", כי אברהם ויצחק לא הניחו במקום שהלכו משם צדיק כמותם, פשיטא שיציאתם עושה רושם, אבל כאן הרי יצחק ורבקה נשאר שם, סלקא דעתך אמינא שאין יציאתו עושה רושם, קא משמע לן שגם כאן יציאתו של יעקב עשתה רושם, אפילו שנשארו צדיקים במקום שיצא משם, כיון שאינו דומה זכותו של צדיק אחד, לשניים ולשלושה צדיקים, ולכך יש רושם מיציאתו של צדיק שהותיר אחריו שני צדיקים.

|| מבואר בזה שיציאתו של יעקב עשתה רושם, כיון שעד עתה היו במקום ג' צדיקים יצחק ויעקב ולאחר יציאתו נשארו ב' צדיקים, ונתמעט זכות המקום, ולכך יציאה זו גם עושה רושם.

אמנם יש לומר באופן שונה, שהסיבה שיציאתו של יעקב עשתה רושם, אפילו שנשארו במקום יצחק ורבקה, איננה מחמת שאינו דומה ג' צדיקים לב' צדיקים, אלא הטעם הוא מכיון שלכל צדיק יש את סגנון ודרך עבודתו שלו, ואינה דומה עבודת ד' של כל צדיק וצדיק, לכל אחד יש את היחודיות שלו, וכל אחד מיוחד בדברים אחרים, וכמו

(1)

שמצינו שמידתו של יצחק היא גבורה (כמבואר בראשית לא, מב, ע"ש ברמב"ן), ומידתו של יעקב היא אמת כמבואר מיכה ז, ב, ועל בתיקוני זוהר קצב ע"א), וכיון שכל אחד יש לו את דרך העבודה הפרטית והמיוחדת שלו, נמצא אם כן שיציאתו של יעקב מן המקום עושה רושם, כיון שפנה הודה וזיוה והדרה של העיר, מחמת חסרון העבודה המיוחדת בסגנון שלו, ומה שנשאר יצחק ורביקה אינו מועיל להשלים החסרון של יעקב, כיון שלכל אחד מהם היתה דרך יחודית בעבודת השם, והזיו המיוחד של סגנון העבודה שלו פנה מן העיר.

כל חכם יש לו דרך מיוחדת בתורה

בזה יש לבאר את דברי הגמרא (מגילה כט ע"א, כתובות יז ע"א) שמבטלין ו תלמוד תורה להוצאת המת דקרי ותני עד ששים ריבוא, כיון שכנתינתה [של תורה בסיני] כך נטילתה [כשמת ותלמודו בטל]. מה נתנתה בששים ריבוא אף נטילתה בששים ריבוא.

והדברים צריכים ביאור שהרי קודם לנתנתה לא היתה תורה בעולם, לכך הוצרך להיות במעמד ששים ריבוא, אבל נטילתה, שאינה אלא הנטילה מאותו אדם שמת, אבל נשארה תורה בשלימותה בעולם אצל כל החכמים, אם כן מה מקום לדמיון נטילה לנתנה, כיון דלא בחד גוונא הוא, ואינו דומה כלל נטילה מאדם אחד לנתנה לכל העולם.

וגראה לבאר לפי הנ"ל, שלעולם "כשם שאין פרצופיהם שוים כך אין דיעותיהם שוות" (תנחומא פינחס, י), וכיון שכן כל חכם וחכם יש לו את דרך לימודו וסגנונו המיוחד מאוד בלימוד התורה הקדושה, ושבעים פנים לתורה, וכל אחד זוכה לחלקו המיוחד בתורה, נמצא שלכל אחד יש סגנון אישי ומיוחד מאוד בתורה הקדושה שאין לאדם אחר בעולם, ולכך יש לדמות נטילתה לנתנתה, כיון שכאשר מת חכם הרי תלמודו שלו בטל, ואינו דומה לתלמודו לתלמוד שאר החכמים, כיון שהיא דרך מיוחדת וסגנון פרטי שלו שאין לאחרים, נמצא שהעולם הפסיד את חלקו של אותו חכם, ודרכו המיוחדת בתורה ניטלה לגמרי, כי אין לו תחליף ואין דומה לו, כיון שכל חכם יש לו את הדרך היחודית שלו, וכיון שכן יש להשוות נטילתה לנתנתה, וכמו שנתנתה היתה בששים רבוא, כאשר נתחדשה לה התורה בעולם, כמו כן נטילתה בששים רבוא, שנסתלקה לה דרכו המיוחדת של אותו חכם בתורה.

והדברים מפורשים בתלמוד ירושלמי (מסכת הוריות פרק ג הלכה ה) שכאשר מת רבי סימון בר זביד נכנס רבי הילי והספיד אותו והביא הכתוב (איוב כח, א-ב): "כי יש לכסף מוצא וגו' ברזל מעפר יקח וגו'" — אלן אם אבדו יש להן חליפין, אבל תלמיד חכם שמת מי מביא כיוצא בו, וכמו שנאמר (שם יב): "והחכמה מאין תמצא וגו' ונעלמה מעיני כל חי".

והן הן הדברים, "תלמיד חכם שמת מי מביא כיוצא בו", רצה לומר שלעולם אין דומה לו, כיון שכל תלמיד חכם יש לו את דרכו המיוחדת בתורה שאין כיוצא בו.

כיצא בזה, יש לפרש את דברי הגמרא (ר"ה כג ע"א): "תחת הנחושת
 אביא זהב, ותחת הברזל אביא כסף, ותחת העצים נחושת, ותחת
 האבנים ברזל. תחת רבי עקיבא וחביריו מאי מביאין". והן הן הדברים,
 שכל חכם שמת אין לו תחליף, כיון שדרכו המיוחדת בתורה היתה רק
 אצלו, וכל חכם אחר לא יחליף את מקומו.

(4) על

למדו תורה במדרגה הגדולה ביותר של
 אמונה ועבודה השם, מחוסנים לגמרי
 מהסכיבה בחוץ ולא מושפעים ממנה כלל.
 ומזה הטעם כשראתה שרה שישמעאל
 "מצחק" עם יצחק ומשפיע עליו, מיד
 אמרה: גרש את האמה הזאת ואת בנה, כי
 בסכיבתם של צדיקים גמורים אין מקום
 לאחד מסוגו של ישמעאל, והסכים הקב"ה
 על ידה.

(5)
 א"ל
 ע"פ

פירש"י ד"ל: לשון מיעוט באותו
 מקום שכב אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר
 לא שכב כלילה שהיה עוסק בתורה עכ"ל.
 הנה לפי חשבון זה יוצא שיעקב לא היה
 בבית אביו שלשים ושש שנה, ארבע עשרה
 שנה שהיה אצל שם ועבר ועוד עשרים
 ושנים שנים שהיה בבית לבן. חז"ל⁸ מוסרים
 לנו שבאמת נענש יעקב על זה שהתירש
 בכבוד אב ואם, ולכן יוסף נעדר מביתו
 עשרים ושנה שנה, אבל על הארבע עשרה
 שנה שהיה בבית שם ועבר לא נענש יעקב,
 ובהכרח ששנים אלו בבית תלמודו של שם
 ועבר היו כל כך נחוצים להתפתחותו
 הרוחנית של יעקב עד שהם דוחים את ענין
 כיבוד אב ואם שהתחייב בו.

לא כן היה אצל שם ועבר. שם, בנו של
 נח שנפלט מדור המבול, ניצל לא רק ממי
 המבול אלא גם מסכיבתם של אנשי דור
 המבול ומהשחתתם¹¹. עבר נולד וחי בימי
 דור ההפלגה אלו שרצו לבנות מגדל וראשו

בשמים כדי למרוד כהקב"ה, אבל הוא לא
 נסחף עמהם ונשאר בצדקתו. רק שם ועבר,
 שרידים מדורות ומסכיבות מושחתים, ולא
 אברהם ויצחק, היו יכולים ללמד ליעקב
 תורה הנצרכה לו כדי שיוכל להשאר בתומתו
 בסכיבתו של לבן, איש מושחת ורשע. ולא
 רק לבן עצמו, אלא כל אנשי המקום היו
 רמאים, שהרי מצינו שלבן אסף את כל אנשי
 המקום ועשה משחה, ואעפ"כ לא נמצא א'
 שיגלה לו שלבן מתכוון לרמותו, וכמש"כ
 במדרש [כראשית רבה פרשה ע' אות י"ט]]
 שהיו כולן מקלסין קודמוי ואמרין הא ליא
 ליא, והרי כולם שחקו על מרמה זו¹². ולכן
 היה יעקב צריך לקלוט בתוכו סוגיות שונות
 איך לשבת בסכיבה של רשעים ורמאים
 ואעפ"כ להחזיק בתום ויושר, ולזה הוצרך
 לבית מדרשו של שם ועבר.

ואמנם זה תמוה, דהרי יעקב בזמן שיצא
 מבאר שבע היה בן ששים ושלוש. הוא למד
 תורה עם אברהם זקנו עד גיל חמש עשרה
 [עיי' לעיל בפרשת תולדות כ"ה פכ"ז].
 וכשאר השנים הוא למד בשיבתו של
 יצחק⁹. מדוע אם כן היה כל כך נחוץ ליעקב
 עכשיו, במקום להקשיב לציווי של הוריו
 לישב בבית לבן ימים אחדים, לשכת וללמוד
 עוד ארבע עשרה שנה בשיבה זו? ואע"פ
 שכודאי גדל בתורה בזמן ההוא, מכל מקום
 איך זה פוטרו ממצות כבוד אב ואם, מהחיוב
 לטפל בהוריו הזקנים? הא למה הדבר דומה,
 לאב המצוה לבנו לקנות משהו בשכילו.

בדרך לחנות, מחליט הבן שהוא רוצה ללמוד
 תורה ומתיישב בבית המדרש ללמוד תורה.
 האם עכשיו הזמן ללמוד? הא תלמוד תורה
 נדחה מפני כל מצוה שאי אפשר לעשותה
 על ידי אחרים.

לפי זה לא היה יכול יעקב לקיים את
 ציווי של אביו ללכת לביתו של לבן אלא
 א"כ היה עוצר בדרכו בבית מדרשם של שם
 ועבר, כי בודאי לא היו הורי יעקב רוצים
 שילך ללבן אם בסופו של דבר לא יוכל
 לצאת משם ולהכריז "עם לבן הרשע גרתי
 ותרני"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו
 הרעים", ובאופן שכזה הריהו מקיים ציווי
 של אביו כהוגן. עכשיו אין זה דומה אלא
 לאב שצווה לבנו לקנות לו לולב ואתרוג
 לסוכות, ובדרך לחנות החליט הבן שאיז הוא

כפדי להבין את הנחיצות והדחיפות של
 יעקב ללכת עכשיו לשיבתו של שם ועבר
 אנו צריכים מקודם להבין את התורה
 המיוחדת שנלמדה בבית מדרשם של שם
 ועבר, שהיתה שונה בהחלט מתורתם של
 אברהם ויצחק. האבות היו יושבים
 בשיבה¹⁰ ומרביצים תורה לכל הבא אליהם
 ולהסתחף בנחלתם. בבית מדרשם של האבות

(3)

מלך (7) כחש

בקי מספיק בהלכות הד' מינים ועליו לשנן כבית המדרש את ההלכות. האם נאמר שהוא אינו מקיים את מצות אביו? אדרבה הוא

מדריגת המלאכים תלויה באדם

ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי א' לוקים עולים ויורדים בו" (כח. יב)

בדרך דרוש, מצא הגאון רבי יהושע אהרן צבי (וינברגר), אב"ד מורגרטן רמז נאה בפסוק למדריגות הנשגבות שאליהן יוכל האדם להעפיל.

והיינו, כי הלא הקב"ה הציג על הארץ את סולם המדריגות אשר מגיע עד השמים, שבאמצעותו יוכל האדם להתקרב עד כסא כבודו יתברך שמו, במדריגה בפלאה ומעולה יותר מן המלאכים. אולם כל זאת - בתנאי שהאדם יזכור תמיד ולא ישכח את חובתו בעולמו בכל רגע ורגע מימי חייו.

נמצא שגדלות המלאכים תלויה באדם: אם יילך בדרך התורה ויעלה ממדריגה למדריגה, אז יגביה האדם וישים קינו למעלה מהמלאכים, ואם לאו - יהיו המלאכים למעלה ממנו.

וזה מה שנרמז בפסוק: "והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים", כלומר: העליה והירידה של המלאכים - "בו", דהיינו: באדם היא תלויה...

שו"ת מהריא"ץ - בהקדמת "פתח עיניים"

מקיים את המצוה בשלמותה ובהידורה, ואילו לא היה עושה כן לא היה מקיים מצות כבוד אב בכלל. וכן הוא אצל יעקב, בלי ההכנה המיוחדת שהיתה דרושה לו אצל שם ועבר לא היה יכול לקיים את ציוויו של אביו ללכת לביתו של לבן ולסביבתו.

להלן בפרשת וישב [ל"ז פ"ג] כתוב וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו. ופירש"י ח"ל: ואונקלוס תרגם בר חכ"ם הוא ליה כל מה שלמד משם ועבר מסר לו עכ"ל. מדוע דקדק רש"י לומר "כל מה שלמד משם ועבר", וכי לא היה לו את תורת האבות למסור לו? גם צריך לבאר, וכי לא מסר יעקב לשאר בניו את תורתו שלמד?

אמנם לפי מה שכתבתי, יובן היטב, דקבלה היה בידם מפי אברהם שצריכים הם עדיין לחיות בארץ לא להם ועבדם וענו אותם, והלא צריך יעקב להכין את בניו לגלות זו, ומצינו שאמר לו הקב"ה לאברהם כברית בין הבתרים: ידע תדע כי גר יהיה זרעך, ולמה לו לדעת, אלא על כרחך הודיעו כן על מנת שידעו כי עליהם להכין את עצמם לחיי הגלות, ומכיון שיוסף היה זה שהתגלגל לסביבת הרשעים והיה צריך לעמוד לבדו נגד כל הנסיונות שעמדו לו, והוא זה שעליו נפל העול להכין את המקום לבני יעקב לירד למצרים¹³, היה יעקב מוכרח למסור דוקא ללו את התורה המיוחדת הזאת, תורת הגלות, תורת שם ועבר. ואמנם האחים, שבטי ישראל, שלא ידעו את הסיבה מדוע לומד יעקב עם יוסף יותר תורה מאשר למד אתם נתקנאו בו, דחשבו שרק הוא יזכה לקבלת התורה, אבל האמת הוא דלהם הספיקה תורת האבות, ורק יוסף הוצרך לתורת שם ועבר¹⁴. [ובאמת מצינו שישנה תורת ארץ ישראל, היינו מצות התלויות בארץ, כמו כן יש לנו תורת הגלות, כי שם הנסיונות אחרים וההלכות שונות, וכדמצינו שבעל חפץ חיים ז"ל חיבר משנה ברורה לכל ישראל ושלחן ערוך אחר לאנשי הצבא בספר מנהג ישראל.]

ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים (כח. יג).

מצות עשה אהבה - ל"ת יראה ולכן במקדש מקום ה"נורא" - ל"ת ערוף מעשה

אין עשה דומה לא תעשה שנמקדש (ונחמ"ס י"ג). הטעם, דעשה דומה לא תעשה, משום דעשה ענינה אהבה, ולא תעשה יראה, ואהבה עדיף מיראה, כמבואר ברמב"ן (פרשת יצו כ"ז), ועל כן נמקדש דשם ענין היראה, עיין ירושלמי ברכות (פ"ד ה"ה) שמעם יראה

יוצאה לעולם, וכן בצנזלי תענית (ט"ז), וכן בירושלמי ברכות (פ"ז ה"ג) דירמיה אמר האל הגדול הגבור (ירמיה לג' י"ג), ולא אמר 'נורא', האיל ומרצ בית המקדש, דאין נורא אלא בית המקדש, שנאמר (תהלים ס"ג, לו) נורא אלקים מתקדשין, וכן נאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים. ועל כן אין שם עדיפות לאהבה על יראה, כיון דשם מדריגת היראה, ולכן אין היראה נדחית מפני האהבה, ודו"ק"ם.

8
תוספת
פ"ו

(4)

(9) 967 01

וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך (כט, יא).

ויבך, לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה, דבר אחר לפי שבא בידים ריקניות, אמר, אליעזר עבד אבי אבא היו בידו גומים ומיידים ומגדנות. ואני אין בידי כלום - רש"י פפדוש רסח.

(10) ל' קר"ו

אפשר, שענין בכייתו על שאינה נכנסת עמו לקבורה, ושכחה על זה בקול רם, כמוש"נ וישא את קולו ויבך, היה בזה, מלבד עצם

הדבר בפשטותו, ענין עמוק יותר שצפה ברוח הקודש ג"כ בטעם וסבת הדבר שתקבר על אם הדרך, וכמו שפירש"י בפ' ויחי, עה"פ ואני בנאי מפרדן מתה עלי רחל, שהוא כדי שתהיה לעורה לבניה כשיגלה אותם נבחראדן והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה, וראה איד שרחל תבכה על זה בקול רם, וכמוש"נ קול ברמה נשמע, ותרגם יונתן, ברמה היינו בקול רם, או כמו שפ"י הרמב"ן (בפ' וישלח) שנשמע הקול עד רמה, שהוא רחוק הרבה ממקום קבורתה, ועל זה על הגלות, ועל בכייתה של רחל בנהי בכי תמרורים, בכה יעקב ג"כ בקול גדול, ולזה וישא את קולו ויבך.

ומזה נוכל להתבונן במקצת מקדושתו של יעקב, שבפגישה ראשונה זו שדבר עמה או אם תתרחצה להנשא לו, וכמו שאמרו בגמ' (מגילה יג, ב) דאמר לה מינסבא לי וכו', והוא אז כבר בן ע"ז שנה, וברגעים אלו היה במעלת רוח הקודש בהתפשטות הגשמיות, והשיג ברוח הקודש מה שיארע לדורות הבאים בכמה מאות שנים אח"כ.

ובמה שפירש רש"י ד"א לפי שבא בידים ריקניות, ולכאורה שני הטעמים לבכייתו רחוקים אחד מהשני, שהראשון הוא ענין רוחני ורם, שצפה ברוח"ק, והשני מפני שאין לו גומים וצמידים הוא דבר חומרי.

אולם יתכן, שבאמת עיקר הבכיה היתה על זה שאינה נכנסת עמו לקבורה, וכמו שנתבאר שהוא גם על הסבה שבגללה לא תיקבר עמו, ועל זה היה שייך לבכות בקול רם כדוגמת בכייתה של רחל, אולם לרחל לא רצה להודיע לה עכשיו שבוכה על ענין קבורתה ועל גלות בניה, ולגבי רחל היה טעם הבכיה משום שבא בידים ריקניות ואין לו אפילו צמיד ונוס אחד.

(כא) ואבואה אליה. כתב הרמב"ן: אין זה דרך מוסר אף כי בצדיקים³⁹, אבל [40] יאמר הכתוב: ואבואה אליה, לא שתתן אותה ואלך לדרכי, אבל שאשאנה ואשלים מעט הימים אשר עלי, כי מעתה לא תירא ממני שאעזבך ואעזוב המקנה אשר לך⁴⁰, עד כאן. ויתכן לפרש: כי הדבור הזה ליעקב לא היה מצד התאוה שהיה בו רוע מוסר, רק מצד השכל, וידוע שאין הפרש אצל השכל * בין אברי המשגל לשאר האברים כגון הפנים והידיים, ומעולם אדם ואשתו לא עשו להם הגורות לכסות בשר ערוה, עד שאכלו והמשיכו כח מעץ הדעת ונתלבשו בתאוות, וכיון שכן היו האבות שכליים כמלאכי השרת אין לתמוה עליהם בדבר הזה, כי כל כוונתם בהשתמשם בכלי הזגוף כדי להמשיך אהר השכל, גם האמהות רחל ולאה שהיו מריבות זו עם זו על הפעולה הזאת הטבעית, כל דבריהם היו מן המין הזה, כי היו יודעות ברוח"ק⁴¹ שי"ב שבטים עתידין לצאת מיעקב מארבע נשים, וזהו שאמרה לאה לרחל: המעט קחתך את אישי וגו'⁴², והשיבה רחל: לכן ישכב עמך הלילה⁴², ולאה שיצאה לקראתו ואמרה לו: אלי תבא כי שכור שכרתך⁴³, לא היתה כוונתן רדיפת התאוה חס ושלום כי אם כוונת המצוה בלבד כאשר ידעו בנבואה. והדבור הזה⁴⁴ כנבואה⁴⁴ באבות שכל פעולותיהם נמשכות אחר השכל וכל דבריהם אפילו השיחה שלהם על פיו יחנן ועל פיו יסעו⁴⁵, גם באמהות הנביאות, אין בהן כעור ולא רוע מוסר. וראיה ברורה לזה מה שדרשו רז"ל⁴⁶: רחל שזלזלה במשכבו של צדיק לא זכתה להקבר עמו, לאה שתבעה ואמרה לו: אלי תבא כי שכר שכרתך⁴⁷, נשתכרה שיצא ממנה יששכר, זהו: וישכב עמה בלילה הוא⁴⁸, לא אמר: בלילה הוא, אלא: בלילה הוא, לפי ש"הוא" שמו של הקב"ה⁴⁹, וזהו שאמרה לאה: נתן אלהים שכרי⁴⁸, כלומר שכרי כפי פלונתי, כלשון: הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו⁴⁹, ועוד מתוך מה שכתוב: וישמע אלהים אל לאה⁵⁰, יורה שהתפללה להקב"ה, והא למדת כי על הפעולה הטבעית הזאת נענשה זו * ונשתכרה זו, והשכר והעונש אינו כי אם על מעשה המצות, והנה הענינים כולם יורו ויעידו כי כוונתם היתה למצוה.

(טז) אֵלֵי תָבֹא כִּי שָׁכַר שְׁכַרְתִּיךָ, וְלֹא תַעֲשֶׂה עִוָּל כְּזֶה לְבַשְׁל עֹנֵת אֲחֹתִי, בְּהִיּוֹת זֶה מִדַּעְתָּה וּבְהִסְפָּמְתָּה. וּכְזֶה הִסְפּוּר, הַנִּרְאָה מִגְּנֵה אֶצֶל מְגַלֵּי פָּנִים בַּתּוֹרָה⁵⁴, הוֹדִיעֵנו אֲמֵנָה שֶׁהִיא עֵינֵי הַתּוֹלָדָה אֶצֶל הָאֲבוֹת כְּמוֹ שֶׁהִיא עֵינֵינוּ אֶצֶל אָדָם וְאֲשֶׁתוֹ קִדְּם חֲטָאִם, כִּי לֹא הִיְתָה פְּנִיתָם בּוֹ לְהִנָּאת עֲצָמָם כִּלְלִי, אֲבָל הִיְתָה לְהִקִּים זֶרַע בְּלֶבֶד לְכַבֵּד קוֹנָם וְלַעֲבֹדָתוֹ⁵⁵, וְהוֹדִיעַ שֶׁבְּהִיּוֹת פְּנֵי הָאֲמָהוֹת רְצוּיָה לְפָנֵי הָאֵל תִּכְרַךְ⁵⁶, כִּהַשְׁתַּדְּלוּתָן⁵⁷ בְּהַכְנַסַת הַצְּרוּת⁵⁸ וְעֵינֵי הַהוֹדָאִים⁵⁹ נִשְׁמָעָה תִּפְלָתָן עַל זֶה⁶⁰, כִּי רָאוּ לְצַדִּיק שִׁיעֲשֶׂה הַהִשְׁתַּדְּלוּת הַטְּבָעִי הָאֲפָשֶׁר אֶצֶלוֹ לְהַשִּׁיג חֲפָצוֹ, וְעַם זֶה תִּפְלַל שִׁיעֲשֶׂה הַתְּכַלִּית, כְּאֲמָרָם זְכַרְוֹנָם לְבִרְכָה⁶¹ "שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לְתִפְלָתָם שֶׁל צַדִּיקִים" (יבמות סד, א). וְלִשְׁכַּב עִמָּה בְּלֵילָה הוּא⁶², מִדַּעְתּוֹ⁶³, בְּרָאוּתוֹ זְרִיוֹת לְאֵה וְטוֹב פְּנִיתָה בְּזֶה.

(5)

פ"ל. יה. ותקרא שמו יששכר. מרן החזו"א
 וצ"ל הורה להבעל קורא בבית מדרשו שבפרשת
 ויצא יקרא יששכר ובשאר כל התורה יקרא ישכר
 בשי"ן אחד, ולא ביאר הטעם. ונראה לבאר
 טעמו דהנה בדעת זקנים מבעה"ת כאן כתב טעם
 למה נקרא בשי"ן א' לפי שיששכר נתן שי"ן
 אחת משמו לבנו שנקרא יוב (כדכתיב בפרשת
 ויגש ובני יששכר וגו' ויוב) שאמר יששכר אין
 יוב שם הגון שכזמננו היתה ע"ז שנקראת יוב
 אוסיף לו אות שי"ן משמי יקרא שמו ישוב
 והיינו דכתיב בפרשת פנחס בני יששכר וגו'
 לישוב משפחת הישוכי [וכן פרשי" שם לישוב
 הוא יוב האמור ביורדי מצרים], ולפי"ן כאן
 בפרשת ויצא דמיירי כשנולד יששכר ועדיין כך
 היה שמו כפי שקראתו לאה, יש לקרוא יששכר.
 אבל מכאן ואילך דמיירי לאחר שכבר נולדו בנים
 ליששכר וכבר נתן אות משמו לבנו יש לקרוא
 ישכר בשי"ן א'.

(12)
 /CNRG
 673

(13)
 29
 77

פרשת פנחס: א] בני יששכר למשפחותם... לישוב משפחת הישוכי.
 ופרשי" הוא יוב האמור ביורדי מצרים. ובדעת זקנים מבעלי התוס' לפי
 ויגש הביאו ממדרש לבאר טעם שינוי שמו, שנתן לו יששכר שי"ן אחת
 משמו בשמעו שיוב היה שם של ע"ז. ומה"ט נהגו בוואלאזיין לקרות את
 שם יששכר בשני שיניין עד פרשת פנחס, ומפנחס ואילך - בשי"ן
 אחת. ומנהג רבנו (במנין שלו) היה, שעד פרשת פנחס קראו מספק -
 כל פעם שמופיע השם הזה - ב' פעמים, פעם אחת בשי"ן אחת ופעם
 אחת בשני שיניין, ומפנחס ואילך קראו רק בשי"ן אחת.

(6)